ותנן לא הספיק ליתנו לו כו'. תימה דלא מייתי מתני' דבהמה וחזקיהו עבדים וחזקיהו דמשלם כשעת הגזילה (דף לו:) ואפי' ר"מ לא פליג אלא בעבדים דליכא למימר דלדבריהם דרבנן קאמר להו כדבעי למימר לקמן (דף לה.) דהא ר"מ אית ליה דשיור קונה גבי נותן למר לגבע (לקמן ק:) ועוד הא קתני גזל מטבע ומסלק משלם כשעת הגזילה (לקמן לו:) [א] וי"ל דכל הני הוי מצי למימר דהוה סתם ואח"כ מחלוקת [ב] דפליגי לקמן (ק:) ר"מ ור"י [ג] נלגבעו לו אדום ונגבעו שחור ואע"ג דטעמא דר' יהודה לא משום דסבר שיור אין קונה כמו שאפרש לקמן (ב) מ"מ היינו יכולים לדחות כן אבל ההיא דלא הספיק ליתנו אין לדחות דאפי' הוי סתם בחדא מסכת ומחלוקת במסכת אחריתי אית ליה לר' יוחנן הלכה כסתם משנה:

בימי רבי נשנית משנה זו. אור"ת דלא לפניו ולא לאחריו אלא לדורו דוקא תקן משום מעשה שהיה ולא לדורות הבאין דהא מעשים בכל יום שמקבלים מן הגזלנים ודנין דיני גזילות כי ההוא דגזל פדגא דתורא לקמן (דף לו:) וההוא גרשאה דגנב סיפרא (לקמן לא קטו.) וההוא רעיא דבפ"ק דב"מ (דף ה.) ומסכא דרבי אבא (ב"ב דף לג:) ואמר נמי באיזהו נשך (ב"מ דף סא:) דרבית קטנה יוצאה בדיינין ולכך לא פריך לקמן אלא מבריתות דהוה שונה ר' חייא שהיה תלמידו של רבי ולא הקשה ממתני' דקתני משלם כשעת הגזילה לפי שהמשניות היו קודם רבי אלא שרבי סדרם אבל ברייתות היה שונה ר' חייא מה שהיה מוסיף רבי על המשניות ור"י אומר [ג] דממתני' לא ה"מ למפרך דלא תקן רבי דאין מקבלים אלא מאותן בני אדם שרוב עסקם ומחייתם בכך והיו ניזונים בגזל ורבית ומתפרנסים בכך כל ימיהם כדקתני הגזלנין ומלוי ברבית דמשמע שאומנותם בכך וכן רועים וכל הנהו דמיימי [ד] אבל ממתניתין לא פריך אלא עשו תקנה מלקבל מאדם שגזל ומלוה ברבית באקראי בעלמא אבל אין לפרש דלהכי לא פריך ממתני' משום דרבי לא תיקן אלא באותם שעשו תשובה [ה] וברייתא דמוכח מינה מיירי בעבד תשובה מדקתני וחייבים להחזיר מפני כבוד אביהם מכ"מ ההיא דגזלנים ומלוי ברבית לא משמע דאיירי בעבדי תשובה ועוד שכל אדם יכול להעריים שיעשה תשובה ויחזור מעצמו ולא יקבלו ממנו [ו] וכן היא דכל הכלים (שבת דף קכג:) דאמר ר' חנינא בימי נחמיה בן חכליה נשמע משמה זו והיא דסוף אלו מציאות (ב"מ דף לג:) דקאמר בימי רבי נשמע משמה זו הכל מפרש ר"ת דלא נשמע אלא לההוא דרא וכן היא דהוריות (דף יג:) ואין להאריך:

הא אביהם חייב להחזיר. ואם תאמר לגאת ידי שמים קאמר ויש לומר דדייק מדנקט לשון חייבין [ז] דהוה ליה למימר אין מחזירין דהוה דאם אביהם מחזיר ולא קיבלו ממנו לא מחייבין בנים להחזיר מפני כבוד אביהם ואח"כ אמר אי עשה תשובה בו'. וא"ת ולימא כגון שלא קיבלו ממנו דאין מקבלין מהם וי"ל דאם אביהם מחזיר ולא קיבלו ממנו לא מחייבין בנים להחזיר מפני כבוד אביהם ומקבלין מהן [ח] מפני כבודו ומשני בשלא הספיק להחזיר עד שמת לפיכך חייבים בנים להחזיר מפני כבוד אביהם ומקבלין מהן דלא שייכא תקנה גבי בנים ועי"ל מאי בעי גביה דאיבעי ליה למוכרו או להוליא מתחת ידו ומדלא חשש לכבודו א"כ אמאי חייבין בנים להחזיר וכן ל"ל באיזהו נשך (ב"מ דף סב. ושם ד"ה תנאי) דאם לא יתכן לפרש בע"א דפריך מהא ברייתא למ"ד רבית קטנה אין יוצאה בדיינין דמשמע הא אביהם חייב להחזיר ומשני כי הכא ופריך אי עבד תשובה מאי בעי גביה ומאי קושיא אי רבית קטנה אין יוצאה בדיינין אין חייב להחזירה אפילו לגאת ידי שמים כדמוכח התם דפריך מהכיא דמייתי בסמוך הגזלנים ומלוי רביות אע"פ שגבו מחזירין ומשני תנאי היא ולא משני בגא לגאת ידי שמים כדמשני הכא בסמוך דכיון דדרשינן למיתה ניתן ולא להשבון לא למורא ניתן ולא להשבון אפי' לגאת ידי שמים לא מחייב ולא כפי' ריב"ן שפירש למורא ניתן (ג) הירא את ה' והמרד מילאתו ולא להשבון על פי ב"ד אלא ל"ל דהכי פריך מאי בעי גביה דכיון דלא חשש למוכרה ולהוליאה או להחזירה מפני כבודו תו לא מחייבי בנים משום כבוד אביהם: **לצאת** ידי שמים. בפרק איזהו נשך לא ה"מ לשנויי הכי למ"ד רבית קטנה אינה יוצאה בדיינין דלדידיה אפי' לגאת ידי שמים לא מחייב כדפרישית וסוגיא דהכא כמ"ד רבית קטנה יוצאה בדיינין אלא דתיקנו דאין מקבלין מדרבנן [ט] ולא שייך לשנויי הכא תנאי היא כדמשני התם דהגהו תנאי קדמו: כאן

אמרו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. כלומר הכי אמר שמואל יש שאומר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר וליה לא סבירא ליה **הנשתנים.** אע"פ שנשתנה חוזרת בעיניה כמות שהיא עכשיו **ואפי' הנשתנים לא קני: ולא"ת משנתנו.** דקתני דלא משלם כלום אלא דמי עצים אלמא קני בשיור: **עד שלגבעו פטור.** לגמרי והכא תקנת הנשים אינה ואפי' הכי קני בשיור: **מתניתין מוקי לה רבי יוחנן בגוזל עצים משופים רו'.** משום הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום תקנת הנשים הוא דשיור כי האי לאו שיור הוא: **אין רוח חכמים נוחה הימנו.** אין רוח חכמה וחסידות בקרבו: **אין חייבין להחזיר.** דכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל והני לא גזול מידי דקנינהו בשיור רשות וקסבר רשות (א) יורש כרשות לוקח דמי: **המבויים.** דבר המיכר לרבים זו היא שגזל פלוני והמיחה ליורשיו: **בעושה מעשה עמך.** וזה לא עשה מעשה עמו ואינן חייבין בכבודו: **רב פנחס.** בחומר בקודש (חגיגה כו.): **ואי לא גזול לא גזול.** ואמאי קרי להו גזלנין: **אע"פ שגבו.** וכל שכן לא גבו דמקרעינא שטרא: **הרועים.** גזלנים הם לרעות בהמות בשדות אחרים: **גנאים.** של מלך לגבות כסף גולגלתא ומרגוזא ושקלי טפי: **משוכסים קשה.** שגזלו הרבים ואין יודעים למי להחזיר: **ומחזירין למכירין.** למי שמכיר שלו שגזלוהו: **בורות שיחין ומערות.** להכניס בהן מים לשתות דהוי דבר הצריך לכל ויהנו מהן הגזלנים. אלמא אהדורי בעי: **קודם הקנה.** שבימי רבי נשנית משנה זו דמחייב למהדר: גזילה

[2] **ונשיא בעמך לא תאור** [ז] בעושה מעשה עמך [ח] כדאמר רב פנחס בשעשה תשובה הכא נמי בשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה איבעי ליה לאהדורי שלא הספיק להחזיר עד שמת תא שמע [ט] הגזלנים ומלוי ברבית אע"פ שגבו מחזירין גזלנין מאי שגבו איכא אי גזול גזול ואי לא גזול לא גזול אלא אימא הגזלנין ומאי ניהו מלוי רביות אע"פ שגבו מחזירין אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם אלא למה מחזירין לצאת ידי שמים ת"ש [י] הרועים והגבאין והמוכסין תשובתן קשה ומחזירין למכירין אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם ואלא למה מחזירין לצאת ידי שמים אי הכי אמאי תשובתן קשה ועוד אימא סיפא [כ] ושאין מכירין יעשה בהן צרכי ציבור ואמר רב חסדא [ל] בורות שיחין ומערות אלא לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה והשתא דאמר רב נחמן [מ] בשאין גזילה קיימת אפילו תימא אידי ואידי לאחר תקנה ולא קשיא כאן

שאמרו אין מקבלין מהן כיון דמן הדין חייבין להחזיר יש להן להחזיר אף לאחר התקנה לצאת ידי שמים. רשב"ם.

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ג מהל' גזלה ואבדה הלכה ב ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסב סעי' ב:

יב ב מיי' שם הל' י סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שם סעי' ה:

יג ג מיי' פ"ח מהל' גזלה ואבידה הלכה יג ופ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ה סמג לאוין קכג ועשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסו סעי' ה:

יד ד מיי' פ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ה סמג לאוין קכג טוש"ע י"ד סי' קסא סעי' ז:

טו ה ו ז טוש"ע ח"מ סי' שסו סעיף ב:

טז ח מיי' פ"ח מהל' גזלה ואבידה הל' יג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסו סעיף א:

מוסף רש"י

הלכה כסתם משנה. רבי הוא סידר המשנה וכסברא דבר' מנסם ושברו בעיניו שאין סתם ולא הזכיר שם שומרו עליהן כדי שלא יהו עוניין מפי ירוק ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ועשו כמותן (ביצה ב:). **לא הספיק ליתנו לו.** לראשית הגז לכהן (לעיל סז. צג:). **עד שצבעו.** ישראל זה (חולין קלה:). **פטור.** דקנייה בשיור דהוה ליה כמוזק מתנות כהונה או שאכלן (שם) ודמיס נמי לא משלם דלאו גזל הוא, דלא מעלו לידיה (לעיל צג:) דאין כהן יכול לזומיו בדין, דיכול לומר לאחר אתגנו, אבל קודם שצבעו מי שחטפו זכה בו (לעיל סו.). **אינהו הוא דלא הא אביהם חייב להחזיר.** כדמלא רבה בהגחל במרא (קיב.) ומי אמיך עמך דלגבי לדידיה הוא דאזכריה רחמנא אהדר ליה דיניתי בהדך, דפיקיה דקרא אחיטיה קלי, אל תקח ואם לקחת החזר, אבל לגבייה לא אזהר (ב"מ סב.). **בורות שחין ומערות.** שמתכסין בהן מים ושותין מהן ונכ"ק (לעיל נ:) מפרש מאי בור ומאי שיח ומאי מערה (ביצה כט.).

רבינו חננאל

אמ' ר' יוחנן **דבר תורה גזלה המשתנה,** כגון שגזל עצים משופין ועשאן כלים דאיפשר לפרקן והוא שינוי דהדר למילתיה וכיוצא, הגזלה עצמה חוזרת בעיניה שנ' (ויקרא ה. כג) והשיב את הגזלה אשר גזל, מכל מקום, ועשו דברי תקנה להיות נוטל דמים מפני תקנת שבין. **מעשה באחד שביקש לעשות תשובה,** אמרה לו אשתו אם אתה עושה תשובה אפילו דמי אבנט אינו שלך ונמנע ולא עשה תשובה, כאותה שעה אמרו הגזלנין ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן וכל המקבל מהן אין רוח חכמ' נוחה הימנו. אמ' ר' **יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו.** ומותבינן עליה הניח להן אביהן מעות של רבית אף אף על פי שיודעין שהן של רבית אין חייבין להחזיר הא אביהן חייב להחזיר. ופרקינן, אביהן אינו חייב להחזיר וכל שכן בניו, ומשום דבעי מיתנא סופא בדידהו, הניח להן אביהן פרה או טלית גזילה וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן, והוא שעשה תשובה ולא הספיק להחזיר, ואף על פי שאין מקבלין מהן עד שמת, כיון שהן גזלה קיימת בניו חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן, תנא נמי רישא בדידהו. וכיון שאין מקבלין מהן למה מחזירין. ומוקמינן לה כדי לצאת ידי שמים. **ומותבינן,** הרועין והגבאין והמוכסין תשובתן קשה וכו'. ואסיקנה לשמעתא כולהי לאחר תקנה, וכי עשו תקנה בגזילה שאינה קיימת אבל גזילה קיימת הדדא בעינה. ואו איכא פסידא, כגון מריש שבנאו בבירה, שויוה רבנן בגזילה שאינה קיימת, נוטל דמיו מפני תקנת השבים.

מסורת הש"ס

א) גטין סז., ב) [שבת מו. וש"נ], ג) [חולין קנה. בגיל סו. לג.:], ד) [תוס' שביעית פ"מ], ה) ב"מ סב. [תוס' דב"מ ספ"ה] לקמן קיב., ו) [שבת ל. וש"נ נדרים כח: וש"נ], ז) ב"מ [מח:] סב. יבמות כב: סנהדרין פה. [ב"ב ד. מכות ח:], ח) מגילה כו., ט) ב"מ סב., י) [תוספתא דב"מ פ"מ], כ) ביצה כט. ע"ש, ל) תוס' ר"ש אית"מ, בלגבעו לו אדום. וכל"ל.

תורה אור השלם

1. וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשַׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הֻפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא:
ויקרא ה כג

2. אֱלֹהִים לֹא תִקְלֵל וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר:
שמות כב כז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לון מייתין וכו' וקסבר רשות. נ"ב ע"ל בפ' בתרא ריש דף קיב: (ב) תוס' ד"ה ותנן וכו' שאפרש לקמן. נ"ב בדף לה ע"ב בד"ה בשנתם לפי פר"ת: (ג) ד"ה לא עשה וכו' כפי' ריב"ן שפירש לעולה ניתן לירא את ה' שיש לו להחזיר מיד:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין רוח חכמים בו' אין רוח חכמה. עי' תו"ט פ"ג משנה י' לתוס':

מוסף תוס'

א. אלמא משמע דאינה חזרת בעינא כדקאמר השתא, וליכא למימר משום תקנת השבין כמו גבי גזל עצים ועשאן כלים, דהא לא הויא תקנה אם משלם כשעת הגזילה שהוא משלם יותר ממה שהיה משלם אם היה הגזילה חזרת בעיניה שהוא נסדק ולא חשיב כל כך. ר"פ. ב. [ד]אין הלכה כסתם. מ"פ. ג. אפי' אם תמצא לומר דלדרי עלמא תקין לא קשיא. רשב"ם. ד. כענין הזה הור. פ"ו. דכיון שנתיישן בעבירה זו אתה מחייבו למכור כל אשר לו ולשלם, ומתוך כך ימנע ולא יעשה תשובה, וכמעשה דאותו שבקש לעשות תשובה ואמרה לו אשתו אפי' אבנט אינו שלך. רשב"ם. ה. [ו]באין מעצמם לעשות תשובה כהדא עובדא דרבי, ומשום דלא תנעול דלת בפני בעלי תשובה. לש"ם. או: כדי שישימו אל לבם וילמדו שאר הגזלנין. רביני יהונתן בשיטמ"ק. וע"ע שיטמ"ק בשם הרמ"ה. ז. והתקנה תהיה קלקלה. ממוקי יוסף. ש"ס. ח. משמע שהוא מן הדין. ר"פ. ט. נרגיגו פרק: ממנו. י. ומש"ה קאמר שאע"פ שאמרו אין מקבלין מהן כיון דמן הדין חייבין להחזיר יש להן להחזיר אף לאחר התקנה לצאת ידי שמים. רשב"ם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

גוזלה קיימת. מייב להחזירה: **והא אבנט דגוזלה קיימת הוא.** ועליו נמנית מתקנה שבימי רבי אלא להחזירו: **ועל המריש.** במסכת גיטין. מריש קורה: **משום פסידא דבירה שויוה רבנן כדליתא.** ומיהו דמי בעי לאהדורי הואיל וגזילה קיימת בבירה: **משלם אופה ואם גיזוזיה** (ג). כל מה שנטל ממנה ומה שהשביחה: **גזילה חוזרת בעיניה.** כמות שהיא עכשיו ריקנית יחזירנה והדר משלם דמי גיזות ועובר כמו שהיה בשעת הגזילה ולא שבח הגיזה שהשביחה אלא ולא שבח הולד דלא קנים רבי יהודה אבל דמיס בשעת הגזילה משלם לריכא למאן דאמר כל הגזלנים בליר משעת הגזילה ישלמו: **רואים אופה כאילו היה שומא אלו בכסף.** משעת הגזילה ומשלם דמיס כשעת הגזילה. ולקמן [עמ"ב] מפרש במאי פליגי ר' יהודה ור"ש: **קנסא קנים.** שלא יהא חוטא נשכר בגזילה ליטול את השבח: **ופקא מינה.** להיכא דלא השביחה אלא כחשה לי אמרת טעמא משום דשינוי במקומו עומד כחשה נמי הדר כדליתא השתא ואי טעמא משום קנס' הוא ושינוי קני משלם כדמעיקר' ר') (היכא דליכא קנסא ר"ג איכא שינוי ומשלם כמעיקרא): **והזקינה.** דאשתני לגריעותא והייטו כחשה: **בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך.** דעבדא כמקרקעי דמי וקרקע הדרא בעינה ואינה נגזלת לקנות לגזלן בשינוי ולהיות ברשותו: **דמי למרו.** כדמעיקרא ואע"פ דמהשתא שוי טפי לגריכים למר אדום: **והכא קנסא קא קנים.** במתני' ובגבע דלאו גזלן הוא ולאו חוטא הוא לא קנים דהא שוגג הוא: **מדאפיך רב.** לקמן בפרקין (דף לו:): **בשוגג.** כגון לוקח שלקח מגזלן והשביחה ולא ידע שהיא גזולה: **מן המחוررין.** מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים: **פירות ושבח פירות.** תנן במסכת גיטין (דף מח:) אין מוליאין לאכילת פירות ולשבח פירות בשביל מנכסים משועבדים מפני תקון העולם. הפסד לקוחות. אכילת פירות ושבח הקרקעות: מפרש להו בשנים אוחזין (כ"מ ד' יד:): **גט חוב.** שטר חוב: **שאין בו אחריות.** שלא שיעבד לו לוה בשעת הלואה את נכסיו ולא כתב לו כל נכסי אחריאין לך לפרוע מלוה זה: **לאו טעות סופר הוא.** ואינו גובה מנכסי משועבדים ולא אמרינן אין לך אדם המלוה מעותיו בלא שעבוד נכסי לוה והסופר טעה ולא כתב בו אחריות אלא דוקא אזלינן בתר שטר: **רבי מאיר.** בשנים אוחזין (שם דף יב:) מלא שטרי חוב אין בהן אחריות נכסים יחזיר לפי שאין ב"ד נפרעין מהן: **בשהוא גובה.** הלוקח חוזר על הגזלן שהגזל בא ונוטל שדהו כמות שהוא והלוקח חוזר על הגזלן שמכרה לו באחריות: גובה

כאן בגזילה קיימת. תימה רועים מאי גזלה קיימת וי"ל דאיירי בגרועה בהמה של אחרים וגנב מהן גיזה וחלב ולאו משום דחשוב להרעות בשדות של אחרים דכיון שאין הבהמה שלו אין אדם חוטא ולא לו כדאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף ה:): **משלם דמי פרה העומדת לילד.** (ד) וכל שבח שמשעת גזלה עד שתלד [א] לגזלן: **חמשה** גובין מן המחוررים. אע"ג דתנא מגיעה תנא ושייר הכי דתנן בהגיזקין (גיטין דף מח: ושם נ:) אין מוליאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם ואתם נמי שייר המקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו חוב אשתו וגט חוב שאין בו אחריות [א] ומהכא קשה למאולא דאמר בפ"ק דב"מ (דף יג.) אומר היה ר"מ שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה מנכסים משועבדים ולא מבני חורין והכא משמע דגבי מבני חורין ומיהו בלאו הכי איתותב שמואל אתם מבריית אחרייתי ויש לדחות דשמואל הוה מפרש שאין בו אחריות היינו שמפורש שלא קבל עליו אחריות [ב] והא דמוקי לה הכא בר"מ משום דלבלאורה כתובתי אתיא [ג]:

מאן שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר בו'. ולא"ת [ד] נלאו אלו טעמא ר"מ למפרך מאן שמעת ליה דקנים ר"מ וש"מ דבשוגג קנים ואז לא הוה צריך לאמוי בריית אלא מתני' דהגיזקין (גיטין דף מח: ושם) אין מוליאין לאכילת פירות וי"ל דאמכח דלא ר"מ לאוכוחי דאתא כר"מ דהא רבי יהודה נמי מלינן למימר דקנים לרב זביד דאמר דלרבי יהודה שבח שעל גבי הגזילה הוי דגזל אע"ג דנשתנית ע"י כגון נטענה או נתעברה אצל גזלן והאי שבח שבח שהשביח הלוקח היינו נמי שבח שעל גבי הגזלה ויקנום בו ר' יהודה כמו בההיא דלקמן (ע"ב) לרב זביד ואע"ג דכי נוקי לה נמי כרבי יהודה אכתי מצי לאוכוחי דהשתא ר' יהודה דלא קנים ליה כולי האי קנים בשבח זה שע"ג קרקע ר"מ דקנים טפי לא כ"ש מכל מקום טפי ניחא ליה לאוכוחי מר' מאיר גופיה ר"י:

דאתא בעל ארעא ושקיל ארעא ושבחא ש"מ בשוגג נמי קנים. ה"מ לשנויי דבשבח היתר על היליאה מיירי דהסוא לא הוה קנס דכיון דקרקע אין נגזלת ברשותיה דמריה אשבחיה ולא דמי למטלטלי ואפילו לשמואל דאמר בפ"ק דב"מ (דף יד: ושם) דלוקח מגזלן ליית ליה שבחא איכא לאוקמי כגון שקנו מידו כדאמר התם אלא דבלאו הכי משני שפיר [ג] אבל ליכא למימר דהתם שבח משמע הכל בין כגנב שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה

כאן בגזילה קיימת כאן בשאין גזילה קיימת והא אבנט דגזילה קיימת היא מאי אבנט דמי אבנט וכל היכא דגזילה קיימת לא עבוד רבנן תקנתא והרי מריש דגזילה קיימת היא ותנן [ו]על המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול דמיו מפני תקנת השבים שאני התם דכיון דאיכא פסידא דבירה שויוה רבנן כדליתא: גזל פרה מעוברת וילדה וכו': [ז]תנו רבנן הגוזל רחל [ח] וגזזה פרה וילדה משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי רבי מאיר [ט]ר' יהודה אומר גזילה חוזרת בעיניה רבי שמעון אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף איבעיא להו מאי טעמיה דרבי מאיר [י] משום דקסבר שינוי במקומו עומד או דילמא בעלמא שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קנים למאי נפקא מינה להיכא דכחשא מכחש תא שמע [יא]גזל בהמה והזקינה עבדים והזקינו משלם כשעת הגזילה רבי מאיר אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך ואילו בהמה כשעת הגזילה ואי סלקא דעתך סבר רבי מאיר שינוי במקומו עומד אפי' בהמה נמי אלא לאו ש"מ קסבר ר' מאיר שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קנים אמרי רבי מאיר לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי שינוי אין קונה ואפילו בהמה נמי אלא לדידכו דאמריתו שינוי קונה אודו לי מיהת בעבדא דכמקרקעי דמי [יב]וקרקע אינה נגזלת ואמרי ליה רבנן לא עבדא כמטלטלי דמי ת"ש [יג]לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו דמי צמרו אין דמי צמרו ושבחו לא ואי סלקא דעתך סבר רבי מאיר שינוי אין קונה דמי צמרו ושבחו בעי למיתב ליה אלא לאו ש"מ קסבר ר"מ שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קנים שמע מינה איכא דאמרי הא לא איבעי לן מדאפיך רב ותני גזל [יד]פרה והזקינה עבדים והזקינו משלם כשעת הגזילה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך ודאי לרבי מאיר שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קנים ליה כי קא איבעי לן הכי איבעי לן כי קא קנים במזיד אבל בשוגג לא קנים או דילמא אפי' בשוגג נמי קנים תא שמע [טו]חמשה גובין מן המחוررין ואלו הן [טז]פירות [יז]ושבח פירות [יח]והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו וגט חוב שאין בו אחריות וכתובת אשה שאין בה אחריות מאן שמעת ליה דאמר [יט]אחריות לאו טעות סופר הוא רבי מאיר וקתני פירות ושבח פירות שבח פירות היכי דמי [כ]כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה

דפליגי אם יש לו שבח אם לאו היינו ע"כ בשבח היתר על היליאה דיליאה למה לא יטול מן הגזלן מי גרע מיורד בשדה חבירו שלא ברשות [ד] ועוד דעדיפא מיניה משנין בפ' מי שמת (ב"ב דף קמו:) מאי שבח אלי שבח ומיהו המקשה ולאי ס"ד דטריף כל השבח אף שכגזל היליאה ולפי סברתו הא דתניא בפ"ק דב"מ (דף טו.) אם השבח יותר על היליאה טוטל השבח מבעל הקרקע והיליאה מב"מ ואוקמינן בגוזל וגנזל לא אתיא כר' מאיר דלר"מ אפי' יליאה מגזל לית ליה משום דקנים מ"ג יש לחלק דהתם איירי בלא ידע שהיא גזולה דבשוגג כי האי לא קנים [ה]: דילמא

מוליאין לאכילת פירות ולשבח פירות ולשבח הקרקעות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם, ובבנים אוחזין בטלית (יד:) מפרש לאכילת פירות ולשבח הקרקעות כיולד, הכי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה מתחת ידו בשבח אם השבח מבעל הקרקע ולא יוצאה מתחת יד הלוקח עם שבח אם השבח הלוקח מזגל ובגר ועם פירות שבח, שהגזל טורפה ממנו, כשהוא חוזר על המוכר שמכרה לו באחריות גובה קרן מנכסים משועבדין ושבח מנכסים בני חורין ולא מן המשועבדין, מפני תיקון העולם, לפי שאין קונין ואין לוקח יודע בכמה לביחסר (כתובות נא:). והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו. אף הוא אין גובה מן המשועבדים, לפי שאין קונין ואין כתובים, והא דתנן בהגזלת (כתובות קא:) והיא זונות מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעלת חוב, מוקמינן לה התם בשקנו לה מידו, דהתם קנין לכתיבה עומד (שם נא:).

נגבין מן המשועבדים (כתובות נא:). **פירות ושבח פירות.** כדתנן בפ"ק דגיטין (מח:) אין מוליאין לאכילת פירות ולשבח הקרקעות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם, ובבנים אוחזין בטלית (יד:) מפרש לאכילת פירות ולשבח הקרקעות כיולד, הכי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה הלוקח הגזל ובגר ועם פירות שבח, שהגזל טורפה ממנו, כשהוא חוזר על המוכר שמכרה לו באחריות גובה קרן מנכסים משועבדין ושבח מנכסים בני חורין ולא מן המשועבדין, מפני תיקון העולם, לפי שאין קונין ואין לוקח יודע בכמה לביחסר (כתובות נא:). **והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו.** אף הוא אין גובה מן המשועבדים, לפי שאין קונין ואין כתובים, והא דתנן בהגזלת (כתובות קא:) והיא זונות מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעלת חוב, מוקמינן לה התם בשקנו לה מידו, דהתם קנין לכתיבה עומד (שם נא:).

אשתו או בת אשתו, ושטר חוב וגט חוב אם כתובת אשה שאין בהן אחריות, פיר' דתניא (גיטין מח, ב) אין מוצאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות ממשעבדי מפני תיקון העולם. פיר', כגון שגזל חבירו שדה [ב] פירות ואכל הפירות, אין גובה הנגזל דמי פירות שאכל אלא מבני חורין, וכן המוכר שדהו במאה דינר והשביחה הלוקח ושוה עכשיו ק"ק ובא בעל חוב וטרפה כמות שהיא, הלוקח גובה הקרן אפילו ממשעבדי אבל השבח מבני חורין בלבד, וכן מזונות האשה והמקבל עליו לזון אותו אין בת אשתו בלא קניין. [ג] אשתו אם בת אשתו בלא קניין. **מאן שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר היא** ר' מאיר, דתנן בפרק שנים אוחזין בטלית (ב"מ יב, ב) מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר כול'. שמע מינה האי מתניתא ר' מאיר היא. וקתאני פירות ושבח קרקעות מן המחוররין. היכי דאמר, כגון שגזל שדה מליאה פירות ומכרה לאחר והשביחה ובא בעל חוב של נגזל וטרף לשדה בשבחה ופירותיה ולא שימינן ליה השבח דלוקח אף על פי שאינו נושה בו אלא הקרקע בלבד,

ז) ל"ל 'ר' יהודה **סבר** הקרן בלבד, **רבי שמע'** סבר הקרן חוזר והגיזות והולדות חולקין. **ואיבעי טעמ' דר' מאיר קסבר שינוי במקומו עומד'.** ב) **אל"ל 'מלאה פירות'.** ד) **ל"ל 'בן אשתו'.**

ה) לעיל סו: גיטין נח. [עדיות פ"ז מ"ט], **ו)** ב"מ מנ: ע"ש, **ז)** [עי' תוס' ע"ז ז. ד"ה ר"מ], **ד)** לקמן לו: ב"מ ק:, **ט)** [סוכה ל: לא.], **י)** לקמן ק: וש"ג, **יא)** גי' רש"ל בסמה, **יב)** כתובות נא:, **יג)** [שם וב"ב קסט:], **יד)** רש"ל מוסק זה, **טו)** [שייך למתני' בדף נג:], **ט)** שייך לע"ב.

הגהות הב"ח

(א) נמ' מ"ר הגזל רחל וגזזה וילדה כל"ל ותיבת פרה נמחק: **(ב)** שם משום דקסבר שיטי במקומו עומד. בע"ז מז ע"א משמע דילדה לא מקרי שיטי כלל. (והסמר חסק): **(ג)** רש"ל ד"ה משלם אופה ואת גיזותיה ואת ולדותיה כל כו' כל"ל: **(ד)** תוד"ה משלם כו' וכל שבח. וכ"כ הא"ש ריש"ם שהאריך:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה משלם כו' לגזלן (רשום קו על תיבת לגזלן). נ"ב לגנזל כל"ל דלא כרא"ש: **[ב]** ד"ה מאן כו' ואא"ת מו. נ"ב אבל להרמב"ם נתמ"ל דוקא לאכל יאוס לר"י וקרקע אין לה יאוס דר"י מ"ל דשינוי אינו קונה כאן וכמש"ל ק"ב ב ח"ש ס"ש לגבוע כו' ואזלי לשיטתייהו (ועבהגר"א סימן שנ"ד ס"ק ס"ו): **[ג]** ד"ה דאמרת כו' אבל ליכא למימר כו. נ"ב אבל הרי"ף והרמב"ם מפרשים הכל בשבח דממילא ומתמ דאתם שבח משמע כל השבח ולכן לא פריך לר"י משום דלדידיה לא קני אלא לאחר יאוס בשבח דממילא כנ"ל:

רבינו חננאל

מתני'. **גזל פרה מעוברת.** רחל טעונה וגזזה משלמין **אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומ' גזילה חוזרת בעיניה.** ר' שמע' אומ' **רואין אותה כאילו היא שומה אצלו בכסף.** פיר', ר' מאיר סבר מחזיר הכל [ט]. או שינוי קונה וקנסא הוא דקנים בגזל. מאי נפקא מינה, היכא דכחש מכחש. או אמ' שינוי במקומו עומד, אפילו כחש גזילה חוזרת בעיניה. ואי אמ' קנסא הוא, אי שבח חוזרת בעיניה, כחש כשעת גזלה. ואתינן למיפשט מגזל בהמה והזקינה, עבדים והזקינו, משלמין כשעת הגזלה. ר' מאיר אומ' בעבדים אומ' לו הרי שלך לפניך, דר' מאיר סבר שינוי קונה וקנסא הוא דקנים, ודחינן לה. תא שמע, לצבוע לו אדום וצבעו שחור, שחור וצבעו אדום, ר' מאיר אומ' נותן לו דמי צמרו. ואסיקנה, שמע מינה דסבר ר' מאיר שינוי קונה והכא קנסא קנים, שמע מינה. **איכא דאמרי הא לא מיבעיא לן,** כי קא מיבעיא לן ר' מאיר דקנים לשלם הגזות והולדות מי שגזל במזיד. אבל בשוגג, כיון [ט] שגזל בהמה על מנת שהיא שלבוי וכיוצא בה ונמצאת שלישראל, מאי. ופשטינן לה מיהא גובין מן המחוররין. פיר' ולא מן המשועבדין. פירות, ושבח קרקעות, והמקבל לזון את בן

עין משפט נר מצוה

יז **א** ממי' פ"ט מהל' גזלה הל' ז ופכ"ח מהלכות מלוה מלכה **ב** סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' שעב סעי' **ג**:

יח **ב** ממי' וסמג שם טור ש"ע מ"מ שעב סעי' **ד** וסי' קטו סעי' **ג**:

יט **ג** ממי' פכ"ג מהל' מאיסורי ביאה הלכ' יח סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' קיד סעיף ד:

כ **ד** ממי' פ"ט מהלכות גזלה ואבידה הלכה **ו** סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' שעב סעיף **ג**:

מוסף תוס'

א. והא דפריך בפ"ק דקידושין (טז ע"ב) גבי ארבעה מעניקין להם וכו' תנא תני ארבעה ואת אמרת תנא ושייר, היינו משום דקתני [התם] ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהם. תוס' כתובות נא ע"ב ד"ה ממשה. ב. שמפורש בו דלא למיגבי ביה ממשעבדי. תוס' כתובות שם ד"ה ונגו. [ג]לעולם רבנן היא. ריטב"א שם. **ג.** אבל אי הוה פריך מינה לשמואל הוה מצי למדחה כדפרישית. תוס' כתובות שם. **ד.** דאם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה. תוס' ב"מ יד ע"ב ד"ה ויש. **ה.** וכי קא קנים בשוגג שיש בו נדנוד עבירה כמו עם הארץ שידע שהיא גזולה אלא שהיה סבור דקרקע (אינה) נגזלת, דאע"פ כן לא היה לו לקנותה כיון שידע שגזולה היא, וכן לצבוע לו אדום שהיה לו לדקדק מה שאמר לו בעל הבית. הרא"ש בשיטמ"ק.

מוסף רש"י

על המריש. קורה, ותקנת קשביב ואזיל במסכת גיטין (לעיל סו:). **בבירה.** בית גדול (גיטין נה.). **מפני תקנת השבים.** שאם אתה מלריכו לקנקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו יעמוד מלעשות תשובה (שם). **בעבדים** אומר לו הרי שלך לפניך. דבקרקע דמי ובכחשותיה דמייה קיימי (לקמן צו:) דקיימא לן קרקע אינה נגזלת וכל מקום שהיא ברשות בעליה עומדת ועבד כמקרקעי דמי ואינו נגזל להיות נקנה לגזלן בשום דמיס, הילכך כי אזקין ברשותיה דמרייה אזקין (ב"מ קי). **וקרקע אינה נגזלת.** לגומר אינה קנויה לגזלן בשום יאוס, דלעולם בחזקת בעליה היא, דמקבלא נפקא לן בהגזל בתלת (קדן:) (סוכה לז). **נותן לו דמי צמרו.** קני בשינוי לר"מ ולא יהיב ליה אלא דמי צמרו (לקמן קי:) בדמיס שצמר לגבן ממכר בשוק, דקניה בגזלו בשלם כשעת הגזילה (ב"מ עח:) דמי צמר לגבן כמו שמסר לו, דקניה בשינוי ותתחייב מעות (שם קיז:) נותן לו לבע זה דמי צמר לגבן בתחילה אם ירלה, דבפירא ליה לר"מ כל המשנה מדעת בעליו נקרא גזלן ונוטל המר לעצמו אע"פ שהוא מעולה עכשיו בדמיס (ע"ז ג.) אבל בלו דמי שבחו, או זה יתן שכרו משלם ויקח הצמר (לקמן קי:). **גובין מן המחוররין.** מנכסי בני חורין לבד, אם יש נכסים בני חורין אבל המיב נגבין, ואם לאו אין מוליאין לאכילת פירות ולשבח הקרקעות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם, ובבנים אוחזין בטלית (יד:) מפרש לאכילת פירות ולשבח הקרקעות כיולד, הכי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה הלוקח ובא בעל חוב וטרפה כמות שהיא, הלוקח גובה הקרן אפילו ממשעבדי אבל השבח מבני חורין בלבד, וכן מזונות האשה והמקבל עליו לזון אותו אין בת אשתו בלא קניין. **מאן שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר היא** ר' מאיר, דתנן בפרק שנים אוחזין בטלית (ב"מ יב, ב) מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר כול'. שמע מינה האי מתניתא ר' מאיר היא. וקתאני פירות ושבח קרקעות מן המחוররין. היכי דאמר, כגון שגזל שדה מליאה פירות ומכרה לאחר והשביחה ובא בעל חוב של נגזל וטרף לשדה בשבחה ופירותיה ולא שימינן ליה השבח דלוקח אף על פי שאינו נושה בו אלא הקרקע בלבד,

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דילמא בלוקח ת"ח דידע. [א]וא"ת ואמאי גובה שבח מנכסים בני חורין דבפ"ק דב"מ (דף טו:) אי"פליגו בהכיר בה שאין שלו ולקחה אם מעות מתנה או פקדון אבל לכ"ע אין לו שבח וי"ל דהתם שלא באחריות והכא באחריות דבאחריות לא שייך למימר לא מתנה ולא פקדון:

בשבח שעל גבי גזילה קמיפלגי דרבי יהודה סבר דגזל הוי. אבל שבח שלא ע"ג גזילה הוי דגזלן או משום דהוי שינוי גמור או משום תקנת השבים[ב] ואם גזל עליס ועשאן כליס או אפי' נסרים ועשאן כליס דהוי שינוי דהדר שמא מודה ר' יהודה דמשום כשעת הגזילה אף על גב דהוי שבח שע"ג הגזילה דכיון דטרח בהאי שינוי שייך ביה תקנת השבים ואף על גב דגבי נתן לצדוע לו אדום ולצבעו שחור קאמר רבי יהודה דאם שבח יתר על הילילה כו' אתם דלא נחת בתורת גזילה לא שייך תקנת השבים[ג] וכן ג"ל לרב פפא ע"כ דאמר לרבי יהודה שבח שעל גבי גזילה דגזלן הוי דהיינו משום תקנת השבים דהא ס"ל בההיא דלצבעו לו אדום שינוי לא קני ובההיא לא שייך תקנת השבים כדפי' [א] והשתא הוי סברא הפוכה דר' יהודה מדר"מ דבצבע לר"מ שינוי קונה ובגזלן אין קונה משום דקנים ולרבי יהודה בצבע שינוי לא קני ובגזלן קני משום תקנת השבים ור"מ מפרש דאין אנו צריכים לר' יהודה טעמא דתקנת השבים אלא סברא דר"י שינוי קונה ולרב זביד שבח שלא ע"ג גזילה דלא הדרא הוי דגזלן[ד] אבל שבח שע"ג גזילה דשינוי דהדר הוא ולא קני הוי דגזל[ה] ולרב פפא אפי' דע"ג גזילה דשינוי דהדר הוא קני והוי דגזלן והא דלא קני בצבע לפי שאין מתכוין לקונתו וכן גרמה דלא צריכי השתא לאותקמא ר"י כב"ש ור"ש ור"מ דלא חשיב ר' יהודה לעיל (דף נג:) בהדי הני תנאי דסברי שינוי אין קונה כי היכי דחשיב ר"ש דצביעה:

מני לא ר' יהודה ולא ר"ש. ור"ת לעולם ר"ש היא לרב פפא וימא הכי ילדה אין לא ילדה לא אלא הוי לא למחלה לשלש ולרביע וי"ל דלר"ש אפילו ילדה קאמר דלמחלה ושלש ורביע קשקיל גזלן דקאי[ו] אר"מ דאיירי בילדה[ז]:

לר"ש כי מסלק כו'. לא בעי לר' יהודה כיון דמתקנת השבים מוקמי' לה כולה שבחא ביד גזלן פשיטא דמגופיה שקיל (ג):

שלשה שמין להן השבח. אע"ג [ט]גזלן ושייר נמי מריס אחס בא לסלקו מאריסותו מסלקו מן השבח בדמים:

שבח המגיע לכתפים. כאן פ"ה כגון תבואה שגדלה כל צרכה[ח] ושאין מגיע לכתפים שצריכה לקרקע וקשה דאם כן לפירושו גבי ב"מ אפי' מתבואה שאין צריכה לקרקע כדאמר והא מעשים בכל יום וקמגבי שמואל אפי' בשבח המגיע לכתפים ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף נ:) משמע דלא גבי ב"מ אלא ממידי דצריכא לקרקע גבי הא דקאמר זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא דפריך לא יהא אלא ב"מ הא דחזו לבודיא קאמינא סוף סוף כל העומד ליגזז כגזז דמי דצריכי לדיקלא קאמינא וי"ל[ט] דשבח המגיע לכתפים קורא דבר אסופו ליתלש ולישא בכתפים אפי' כגון פגין או בוסר דצריכי לצריכי לגרעא ור"ת מפרש דשבח המגיע לכתפים[י] כגון דבר הבא בטורח[יא] ומחזקת הבתים (ב"ב דף מב: ושם ד"ה שבח) מפורש: הא

גובה מנכסים משועבדים. שהוא קדם והויא כמלוה בשטר שהרי כתב לו בשטר המכירה אחס יטרפוה ממנו יחזור ויגבה מנכסיו: **קנים.** דלהדר שבח לגזלן: לצבעו שוגג חשיב ליה דאיכא אינשי טובא דלא ידעי דאסור לשנות בדבור של בעל הבית: **בשבח שעל גבי גזילה.** כגון שהשביחה אצלו ועדיין לא נטלה היתנו כגון (כ) ריקנית ונתעברה או טעונה[ו] גיזה: **דרבי יהודה סבר דגזל הוי.** והכי קאמר רבי יהודה גזלה מחזרת בעיניה לבעליה בין בשבח בין בגרעונותא כמו שהיא בשעת תביעה בב"ד היא מחזרת והיכא דגרעה כגון גזזה וילדה משלם פחתה ודאי דהדר קתבע ליה גזל דמי גזיזה ועובר שגזל ממנו ופליגא אדר' מאיר דאמר כוליה שבחא יהיב ליה ואע"ג דקנה גיזה וולד בשינוי חזיא ליה דמאן דכוליה שבחא אכתי עלה כמי שלא נגזזה ומשלם כולה משום קנסא וקאמר ליה רבי יהודה דלאיתא השתא הדרא ולא הדר תבע נמי מייניה גיזה וולד יהיב ליה דמי דמעיקר' דקנה גיזה וולד בשינוי והיכא דעדיין כל השבח עליה מוחזק כמות שהיא ואתא ר"ש למימר אפילו שבחא עליה נוטלו גזלן בשינוי קונה ולא ישלם אלא דמים דאשומים כאילו היא שומא אצלו בכסף: **דל"ש שבח גזילה דגזלן הוי.** וצעייה דקאמר ר' יהודה כדמעיקרא קאמר: **למחלה לשלש ורביע.** כדרך מנהג המדינה למקבלי בהמות להשביחן לזמן גדול כזה: **לא ר' יהודה ולא ר"ש.** וכ"ש דכר"מ לא מתוקמא דקתני ריש גזל פרה מעוברת וילדה רחל טעונה וגזזה משלם דמי פרה העומדת לילד כו' ולר"מ משלם גיזות וולדות כדהשתא: **אידי דנסב רישא ילדה.** לאשמועינן דלא משלם גיזות וולדות כדהשתא אלא דמי פרה העומדת לילד נקט נמי סיפא ילדה: **בכור לפשוט[ב].** שהשביחו את הנכסים קודם חלוקה ובשעת חלוקה נוטל הבכור פי שנים בקרקעות צריך להחזיר לפשוט רביע השבח של חלק בכורה במעות שאין לו ליטול פי שנים במה שהשביח זה ואם השביח בי"ב זוז כשנטל זה פי שנים בקרקע נוטל מן השבח מ' זוזים צריך להחזיר לו ב' זוזים ומעלה לו בדמים ואין נותן לו מן הקרקע אלא אם רצה מסלקו בדמים ונותן לו שני זוזים ואין יכול לומר לו הפשוט תן לי קרקע כזה שוה ב' זוזים: **ובעל חוב לגזלה.** ב"ח הטורף לקוחות בשביל חוב שיש לו על המוכר אין לו כח במה שהשביח לוקח ומסלקו ב"ח בדמים ונותן לו דמי שבחו ואין נותן לו קרקע בשיעור שבחו: **וכ"ח ליפומים.** ב"ח שיורד לנכסי יתומים בשביל חוב שיש לו אין לו במה שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן כלום ומעלה להן לשבחן בדמים ונותן מעות אם ירצה: **גובה אם השבח.** ואינו מחזיר לגזלה כל צרכה נותנה לגזלה או דמיה: **המגיע לכתפים.** כגון תבואה שגדלה כל צרכה נותנה לגזלה או דמיה: לא

גובה את הקרן מנכסים משועבדים ואת השבח מנכסים בני חורין דאתא בעל ארעא ושקיל [ג] ארעיה ושבחיה מאי לאו בעם הארץ דלא ידע דקרקע נגזלת או אינה נגזלת ואפי' הכי קאתי בעל קרקע ושקיל לארעא ושבחה ושמע מינה בשוגג נמי קנים אמרי [ד]לא בלוקח תלמיד חכם וידע תא שמע [ה]לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו דמי צמרו אין דמי צמרו ושבחו לא ואי סלקא דעתך בשוגג נמי קנים דמי צמרו ושבחו בעי למיתבא ליה אלא לאו ש"מ במזיד קנים בשוגג לא קנים ש"מ: רבי יהודה אומר גזילה חוזרת בעיניה ר"ש אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף [ו]מאי בינייהו אמר רב זביד בשבח שעל גבי גזילה קמיפלגי ר' יהודה סבר דגזל הוי ור"ש סבר דגזלן הוי רב פפא אמר דב"ע [ז]שבח שעל גבי גזילה דגזלן הוי והכא למחצה לשליש ולרביע קמיפלגי רבי יהודה סבר שבח שעל גבי גזילה [ח]כוליה דגזלן הוי ורבי שמעון סבר למחצה לשליש ולרביע הוא דשקיל גזלן תנן [ט]גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה רחל ונטענה אצלו וגזזה משלם כשעת הגזילה ילדה אין לא ילדה הדרא בעינא בשלמא לרב זביד דאמר שבח שעל גבי גזילה דגזל הוי לר' יהודה הא מני רבי יהודה היא אלא לרב פפא דאמר דגזלן הוי הא מני לא רבי יהודה ולא ר"ש אמר לך רב פפא הוא הדין [י]אפילו לא ילדה נמי כשעת הגזילה הוא דמשלם והא דקתני ילדה איידי דנסיב רישא ילדה נסיב סיפא נמי ילדה תניא כוותיה דרב פפא ר' שמעון אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף למחצה לשליש ולרביע אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן לר' שמעון דאמר למחצה לשליש ולרביע הוא דשקיל גזלן כי מסלקינן ליה בדמי מסלקינן ליה או דילמא מבשרא שקול ופשטנא מהא [כ]דאמר רב נחמן אמר שמואל שלשה שמין להן השבח ומעלין אותן בדמים ואלו הן [כא]בכור לפשוט ובעל חוב ללוקח [כב]ובעל חוב ליתומים אמר ליה רבינא לרב אשי מי אמר שמואל בעל חוב ללוקח יהיב ליה שבח [כג]והאמר שמואל [כד]בעל חוב גובה את השבח א"ל לא קשיא כאן בשבח המגיע לכתפים וכאן בשבח שאין מגיע לכתפים אמר ליה [כה]והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפי' שבח המגיע לכתפים אמר ליה לא קשיא הא

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ט מהל' גזילה ואבידה הל' ו ז וע"ש ומגיד עשין עב טוש"ע מ"מ סימן שע"ג ס"ק ובסע"ה:

כב ב ג ד מיי' פ"ב מהל' גזילה ואבידה הל' ו ומגיד עשין עב טוש"ע מ"מ סי' שסב סעי' ב ופעי' ז:

כג ה מיי' פ"ג מהל' נחלות הל' ד ומגיד עשין לו טוש"ע מ"מ סי' רעח סעיף ו:

כד ו מיי' פכ"ח מהל' מלוה ולוה הל' ז וע"ש ומגיד עשין לד טוש"ע מ"מ סי' קטו סעיף ה:

כה ז מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעי' ח:

מוסף רש"י

ומעלין אותן. מן הקרקע, בדמים. ולא שקלי בגרעא גופיה (ב"מ קי:). **בכור לפשוט.** כגון ופשוט שהשביחו הקרקע קודם שלקו, וקי"ל (ב"ב קכד.) שאין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן, דהוה ליה לאו ראוי אין הבכור נוטל הבכורה בראוי, דבמיב בכל אשר ימצא לו, וכשהן באין לחלוק נוטל בכור פי שנים בקרקע שהיא מפוצמת ומתין את השבח ונוטל לפשוט רביע שהוא מגיע לו בשבח שבתוך חלקו של זה (שם). **ובעל חוב ללוקח.** בעל חוב שקדם שטר הלוואתו לשטר מקח של לקוחות, מוליפה מהן עם מה שהשביחו ושם להן שבח ונותן דמיס, ומעמא דטולהו משום דמעיקרא אגרעא דיליה הוא ואין לנו לטופו למכור להן קרקע שלו בשביל השבח אם יש בידו מעות, ולקחן מוקי לה בקרקע שנעשית לו אפותיקי (שם). **בעל חוב גובה את השבח.** בעל חוב שהלוה לחבירו מעות ומכר לזה הנכסים והשביחום לקוחות, טורף בעל חוב הגוף והשבח (בכורות נב.) ולא הקרקע טורף מיד הלוקח כמו שהיא משועבדת ע"י הלוקח (ב"מ יד:). **בשבח המגיע לכתפים.** צריכין לקרקע דבר מועט, דאילו אין צריכין לקרקע הוי לזו פירות ולא מיקרו שבח ובעל חוב גובה השבח ולא פירות גמורין (שם קי:). **והא מעשים בכל יום.** דיי מורפי מקח נאין לפני שמואל וגבי לגבעל חוב כל השבח עם הקרקע ואפילו מגיע לכתפים כל זמן צריכין לקרקע (שם טו:).

רבינו חננאל

דקימא לן בעל חוב גובה את השבח, וכבר פירשנוהו במקומו (עי' פי' ר"ח ב"מ טו, ב) לפיכך לא האריכנו במקום הזה. וכי קתאני עיקרו בפרק המקבל (ב"מ קי, ב) שלשה שמין להן את השבח ומעלין אותן בדמין, ואחד מהן בעל חוב ללוקח, בזמן שאינו נושה בו אלא כשיעור דמי השדה ושבחה, נוטל בעל חוב השדה השבח והלוקח... **תניא כוותיה דר"פ ר' שמעון אומר** ראין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף למחצה לשליש ולרביע. והיולכתא כרב פפא. שלשה שמין להם השבח ומעלין אותן בדמים. ואיפשטא דליכא מאן דמעלין אותן בדמים אלא אלו שלשה. [ערוך]: **שבח המגיע לכתפים.** פי' מגיע לכתפים כגון ענבים והגיעו ליבצר ולשאם על כתפיו.

מסורת הש"ס

א) לקמן ק: וש"נ. **ב)** [בר"ף וכנ"ל ש"מ אחא במאי קמיפלגי]. **ג)** לעיל נג:, **ד)** ב"מ קי:, **ה)** ב"מ יז: טו. [קי: כתובות נב.], **ו)** [סוכה מד. כתובות סח: לה: ב"מ טו: קי: ב"ב קנג:], **ז)** בארו"ז הגרסא, נטענה, **ח)** בס"א: דפשוט, **ט)** [עי' מ"ש על הגליון תוס' יומות נ: ד"ה למעוטי],

---

הגהות הב"ח

(א) גמ' ארעא ושבחא כו' לאתעא ושבחא כו' למיתב ליה: **(ב)** רש"י ד"ה בשבח כו' כגון שגדלה ריקנית כל"ל: **(ג)** תוס' סד"ה לר"ש כו' דמגופיה שקיל. עי' באסרי"ש כתב בהיפך:

הגהות הגר"א

[א] תד"ה בשבח כו' והשתא הוי סברא כו'. נ"ב אבל להתמ"ש ניחא וזאלי לשיטתייהו כנ"ל:

מוסף תוס'

א. דקרקע אינה נגזלת, אלמא אפי' בהכיר בה יש לו שבח. תוס' ב"מ טו ע"ב ד"ה מעות. ב. אבל בשבח שעל גבי הגזלה לא שייך תקנת השבים כיון שלא טרח ונטענה או נתעברה אצלו. ר"פ. ג. ואע"ג דאמרו לעיל דבגזלה קיימת לא עשו בו תקנה, הני מילי בעיקר גזילה שגזל אבל לא בשבח שהשביחה ואע"פ שהיא עדיין ע"ג גזילה. רשב"ם. ד. דממה הוי השינוי מן הגיזות ומן הוולדות שבגזה או שילדה זהו שינוי שאינו חוזר שהרי לא יחזורו עוד על הבהמה הני גיזות והוולדות, ואע"ג דהבהמה תחזור ותתעבר ותטענן מה בכך הא לא בענין למיקני הבהמה עצמה בהאי שינוי אלא הגיזות והוולדות. ר"פ. ה. דממה הוי השינוי משום דנטענה או נתעברה, כשתגזזו או כשתלד הויא כמעיקרא וחוזר. ר"פ. ו. לעיל בברייתא אמילתה. ר"פ. ז. ועלה נמי קאמר ר"ש דראין אותו כאילו היא שומא אצלו בכסף דהיינו למחצה לשליש ולרביע, מכלל דלית ליה חילוק בין ילדה ללא ילדה. ר"פ. ח. פירוש שהגיע לבצור ולינטל על הכתף. רשב"ם. ט. תוס' ב"ב מב ע"ב ד"ה שבח: ולאו פירכא היא דהא רש"י נמי לא בעי למימר מאותן העומדים ליבצר מיד אלא כלומר כל דבר שסופו ליתלש כגון פגין או בוסר. ועי' רש"ש שם ופנ"י כאן. י. היינו שבח הבא מחמת עמל כתפיו. רשב"ם. יא. ושבח שאין מגיע לכתפים היינו שבח שהשביחו נכסים מעצמן כגון דיקלא ואלים ארעא ואסקה שרטון. רשב"ם. עי' תוס' ב"ב שם ומאירי כאן.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לא יהא לך פרעון אלא מזה. ואי נמי הוו ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה: **מה שהשביח מכר.** ושקיל לוקח מחצה או שליש או רביע וכן יורש. אי נמי כולה שבחא כמתניתין מפני תקנת השבים כדאמרן לעיל בשמעתא קמייתא [לד.]: **כל זכות שתבא לידו.** וכי היכי דגזלן אי אשבח הוה שקיל מחצה או שליש או רביע הכי נמי כי אשבח לוקח שקיל מחצה או שליש או רביע ואלינא דר"ש: **וקטליה.** קללו: **לא קני.** לשלומי דמי אלא יהיב ליה דיקלא גופיה דליכא שוי השם למקנייה: **גוזי.** בלע"ז טרינקיי"ש: **קלוייתא.** קרשים: **חוי.** שנתקן עלה עלה מן השדרה: **חופיא.** אשקוד"א שבו מכבדים את הבית וחולק כל הולא לשנים דתו לא הדרא: **שרשיא.** חבל: **הפיומת.** כף תומר האמצעי העליון מיומת היא: מאי

הא דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא. פירוש הא דקאמר שמואל ב"מ גובה את השבח בכיון דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא גובה את השבח בחצם מן הלקוחות ונראה דגם מיתמי גבי ב"ח השבח בחצם ואין נותן דמיס כמו מן הלקוחות ואע"ג דאין להם על מי לחזור וכוי כמו מתנה דלא גבי מינה ב"ח שבחא כדמשמע בפ"ק דב"מ (דף טו. ושם ד"ה ב"מ) דדוקא מלקוחות גובה לפי שכתב לו מוכר ללוקח אלא איקום ואשפי ואדכי ואמריך זביני אלין מינון ומליון ושבחיון אבל מתנה דלא כתב ליה הכי ואין לו על מי לחזור לא מכל מקום גובה מן היתומים משום דכרעיה דאבוהון ניכהו [א] כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף נב.) דתנן אין הבכור נוטל [ב] בראוי ולא בשבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהם ופריך בגמרא והאמר שמואל ב"מ גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן ומזונות בנות נמי תנאי כתובה ככתובה דמי והתם משבח יתומים מיירי דאי משבח לקוחות מ"כ מאי איריא דלא טרפי בנות משבח והא מגוף הקרקע נמי לא טרפי דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים אלא בשבח יתומים מיירי ודוקא כתובת אשה ומזונות דקילי לא גבי משבח אבל שאר ב"מ גבי ובקונטרס פירש התם מזון הבנות כגון נשא אשה ופסק לזון בתה ה' שנים ולפירושו אין ראיה דמאי מיירי שפיר בשבח לקוחות אבל לא נהירא דא"כ ה"ל למיתני ולא בת אשתו למזונות ועוד דלא שייך בהו תנאי כתובה [ג] והא דאמר בהמקבל (ב"מ דף קי.) יתומים אומרים אנו השבחנו ואין השבח שלך משמע דלא גבי משבח יתומים התם מיירי בשעשה [ד] אפותיקי [ה] ואמרי אנו השבחנו ותן לנו יציאה [ו] כדין היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות [ז] וכן מוקי לה [ח] במסקנא בעשאו אפותיקי וגם בתחילה משמע דמיירי בעשאו אפותיקי דקאמר על היתומים להביא ראיה מ"ט אדעת כיון דלגוזיינא קיימא כמאן דבגיא דמיא ואי לא מיירי דשויה אפותיקי אמאי הוא בחזקת ב"ח ואתמי נייתו ראיה אדרבה אדעת בחזקת יתמי קיימא דאי בעי מסלקי ליה בזוזי ועל ב"ח להביא ראיה אלא בעשאוהו אפותיקי איירי וגרע כחו של בעל חוב טפי במה שעשה לו הלוה אפותיקי דהוא כאחת משדותיו דמשלם יציאה למי שמשבח ואילו לא עשאו אפותיקי היה גובה הכל מן היתומים בלא פריעת יציאה כמו מלקוחות כדפירשתי והשתא מצינו למימר דבלקוחות נמי אם עשאה אפותיקי יש לו לשלם לגוקח היציאה אפי' מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא ומסקנא דמוקי לה הכא בעשאה אפותיקי לא נחלק עוד בין מסיק ביה שיעור ארעא ולא מסיק ובטל במסקנא אותו חילוק דכיון שעשאו אפותיקי משלם יציאה אע"ג דמסיק שיעור ארעא ושבחא ומיהו יש לחלק דבלקוחות כיון שיש להם על מי לחזור היכא דמסיק שיעור ארעא ושבחא אינו פורע יציאה אפי' עשאה אפותיקי דמשום דעשה אפותיקי לא יגרע כח ב"מ בכך כיון שיש לגוקח על מי לחזור דדוחק לומר דבמסקנא דמוקי לה בעשאה אפותיקי לא צריך למה שהיה מחלק בין מסיק ביה שיעור ארעא ללא מסיק שהרי כל אלו דברי רב אשי שהיה משיב לרבינא דבכל הספרים כתוב אמר ליה הא דמסיק ביה שיעור ארעא כו' א"ל הכא במאי עסקינן דשויה ניהליה אפותיקי ואין דומה שהיה מוחר מדברי הראשונים ומיהו אור"י לפי הספרים שכתוב בהן אמר ליה כאן בשבח המגיע לכתפיס כאן כו' אותו תירוץ ולאי לא קאי ומיהו ברוב הספרים גרסינן וכי תימא כאן בשבח המגיע לכתפיס כו': **הניחא למאן דאמר בו'.** פלוגתא היא בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף לא: ושם) גבי ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי ומאן דאית ליה דלא מצי מסלק ליה היינו רמי בר חמא דסבר התם למימר דהיינו מתניתין: **כל זכות שתבא לידו.** [א] אע"ג דבפ"ק דב"מ (דף טו: ושם) משמע דאפי' לרב דאמר יש לו שבח בשלא הכיר בה שאינו שלו ולקחה היינו מגזלן אבל גזול לא יהיב שבח היינו בקרקע שאין גוזלת דגזלן גופיה לית ליה שבח אבל הכא במטלטלין יש שבח לגזלן מפני מקנת השבים גם לגוקח ממנו יש לו: **דגזל דיקלא וקטליה.** אע"ג דגזל בהמה וקטלה קני התם הוי שינוי דמינכר טפי [ט]: **נחלקה התיומת בו'.** מלא ר"י בתשובת הגאונים [י] ניטלה התיומת אומו הולא העליון בראש הלולב שאין הולא למעלה היימנה והוא כשני הולין [יא] דבוקין זה בזה ונקראין תיומת [יא] וכן משמע מתוך ה"ג שרולים לפרש כן ולדבריהם לא ימצא לנו לולב כשר כי בטורת נמצאין אומן שיש להם תיומת כזה אפי' אחד בה' מאות ויש לומר שאף לדבריהם אין פסול [יב] אלא שהיה מתחילה כעניין זה ונחלק שנשתנה מבריאתו ובקונטרס פירש נחלקה תיומת שני עלים עליונים אמצעיים שעם כלה השדרה נחלקה זה מזה ונסדקה השדרה עד העלין של מטה מהן ומתוך פירושו משמע שנסדק השדרה כל כך שנראה העלין העליונים חלוקין ומפוזרין זה מזה [יג] ועוד אור"י דיש מפרשים שכל עלי הלולב כפולין כל אחד לשנים ויש בראש הלולב בסוף השדרה ג' עלין יוצאין ממנה שכל אחד כפול לשנים כשאר עלי הלולב ואותם שנים עלין היוצאין מראש השדרה נקראין תיומת ואותנה בעי נחלקה התיומת מהו אם נחלקו זה מזה דהיינו קצת מן השדרה ומיהו אין רוב הלולבין נמצאין כעניין זה ומכל מקום יש לומר דבעי דאי משתכח כה"ג תיומת ונחלקה מהו: **ניטלה התיומת פסול.** נראה לר"י דהא דאמר נקטום ראשו פסול היינו שנקטמו הרבה מן העלין [יד] מדע לאין לך נקטם יותר מבטולת התיומת ומעטה דוקא ניטלה אבל נקטם כשר ועוד אר"י דמאי דמיירי דניטלה אלטריכא ליה דס"ל דהוי הדר טפי כשניטלה כולה יותר מנקטם [טו]:

הא דמסיק ביה כשיעור ארעא ושבחא הא דלא מסיק ביה אלא כשיעור ארעא אמר ליה [ט] הניחא למאן דאמר אי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה לבעל חוב שפיר אלא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח [א] מצי מסלק ליה לבעל חוב לימא ליה אי הוו לי זוזי הוה מסלקינא לך מכוליה ארעא השתא הב לי גריוא דארעא שיעור שבחאי אמר ליה הכא במאי עסקינן [ב] כגון דשויה ניהליה אפותיקי [ג] דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזה: אמר רבא [ד] גזל והשביח ומכר וגזל והשביח והוריש מה שהשביח מכר מה שהשביח הוריש: [ה] הדר פשטה מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו: בעי רבא השביח עובד כוכבים מהו א"ל רב אחא מדפתי לרבינא [ו] תקנתא לעובד כוכבים ניקו ונעבוד אמר ליה לא צריכא כגון דזבניה לישראל סוף סוף הבא מחמת עובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים לא צריכא כגון דגזל ישראל וזבנה ניהליה והשביחה עובד כוכבים והדר עובד כוכבים וזבנה לישראל מאי מי אמרינן כיון דמעיקרא ישראל והדר ישראל עבדי רבנן תקנתא או דלמא כיון דאיכא עובד כוכבים באמצע לא עבדו ליה רבנן תקנתא [ז] תיקו: אמר רב פפא [ח] האי מאן דגזל דיקלא מחבריה וקטליה אע"ג דשדיא מארעא לארעא דידיה לא קני מאי טעמא מעיקרא דיקלא מיקרי והשתא נמי דיקלא מיקרי [ט] דיקלא ועביד [י] גובי לא קני השתא מיהת גובי דדיקלא מיקרי [יא] גובי ועבדינהו כשורי קני כשורי [יב] דרבי ועבדינהו כשורי זוטרי לא קני [יג] עבדינהו קצוצייתא קני אמר רבא [יד] האי מאן דגזל לוליבא ועבדינהו הוצי קני דמעיקרא לוליבא מיקרי והשתא הוצי הוצי ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הוצי והשתא חופיא חופיא ועבדיה שרשורא לא קני מאי טעמא דהדר סתר ליה והוי חופיא [טו] בעי רב פפא נחלקה התיומת מהו תא שמע דאמר רבי מתון אמר רבי יהושע בן לוי ניטלה התיומת פסול מאי

כו א ב מיי' פכ"ח מהלכות מלוה ולוה הל' ז סמג עשין ל טוש"ע מ"מ סימן קטו סעיף כ:
כז ג ד מיי' פ"ב מהל' גזילה הלכה ד ועיין בהשגות ומ"מ סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סימן שסב סעיף ד:
כח ה מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ה:
כט ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו:
ל ז ח ט מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע מ"מ סימן שם סעיף ח:
לא י כ מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף ט:
לב ל מיי' שם טוש"ע שם סעי' י:

רבינו חננאל

[ערוך]: **הב לי גריוא דארעא.** פי' גריוא מידה. אמ' **רבא גזל והשביח ומכר, גזל והשביח והוריש מה שהשביח מכר ומה שהשביח הוריש.** רבי' חננאל צוו"ל ורוב המפרשים פירשו הא דרבא שגזל קרקע והשביחה. [ערוך]: **דיקלא ופסקיה בגוגי גובי נמי לא קני,** מ"ט השתא נמי גובי דדיקלא מיקרי. פי' התיכות. [ערוך]: **עבדינהו קצוצייתא קני.** פי' שעושין ממנו צינור. [ערוך]: **אמר רב פפא האי מאן דגזל לוליבא ועבדיה הוצי קני,** מאי טעמא מעיקרא לוליבא והשתא הוצי. **הוצי ועבדינהו הפיא קני,** מעיקר' הוצי והשתא הפיא. **הפיא ועבדינהו שישורא לא קני,** מאי טעמא **דהדר סתר ליה והוי אפיא.** והוא כעין שבירה מעין פרצה. נפרדו עליו כשר, שנתפרדו ההרצין כעין פתיח' החדיות ולא ניתק אחד מחברו כשר כדתנן אם היה פרוד מכלל שהפרוד כעין פתיחת כהרצין. פי' אחר גזל לוליבא ועבדיה הוצי, שנטל עליו עלה עלה בלבד. גזל הוצי ועבדיה הפיא, שחילק את העלין וקרענן ועשאן לטאט הבית. שישורא חבל קטן.

הגהות הב"ח

(**א**) תוס' ד"ה מחלקה וכו' **בתשובות הגאונים נחלקה התיומת:**

הגהות הגר"א

[**א**] תוד"ה כל כו' אע"ג כו'. נ"ב וי"ף תירץ דשם בשבחא דממילא וכאן מחמת הולאה וע"ר (אולי ל"ל ומחוכן) כזה קושית המ"מ על הרמב"ם מגמ' דכאן וכן הסיק דס"ף המפקיד (ועי' בסגר"א רים ס' שנ"ד):

לעזי רש"י

טרינקי"ש [טרונקי"ש]. גזרי-עץ, בולי-עץ. אישקוב"א. מטאטא.

מוסף רש"י

הניחא למאן דאמר. פלוגתא היא בכתובות (לא:), **אי אית ליה זוזי ללוקח.** לפרוע החוב, **לא מצי מסלק ליה לבעל חוב.** מן הארעא, דבעל חוב קדים, שפיר. דמצי למימר דהיכא דיש קרקע מוחר על החוב עם השבח, מסלק ליה ללוקח בזוזי על כרחו דלוקח ולא מצי אמר לוקח הב לי מן הארעא שיעור שבחי, דאמר טוליה דידי ואת ידלת בה אלא ברשות (ב"מ טו:) **דאדעת מעיקרא** דדיה הולי והוא דנתת לה אלא ברשות שקל שבחא בזוזי ולא בארעא הולא והוה מסקי ביה שיעור ארעא כולה (שם קי:). **כגון דשויה ניהליה.** ליה לבעל חוב, **אפותיקי.** לאת ארעא והכל מודים בזו דאי הוה ליה זוזי ללוקח לא הוה מצי מסלק ליה (שם טו:). **נחלקה התיומת.** שני עלין עליונים אמצעים שעם השדרה כלה נחלקו זה מזה ונסדקה השדרה עד העלין שלמטה מהם. **תיומת,** לפי שמדוקין כתאומים (סוכה לב.).

מוסף תוס'

א. [ו]עליהם מוטל יותר לפרוע חוב אביהם. תוס' כתובות נה ע"א ד"ה ונשבח. דיורש כרעיה דאבוה הוי ויש לו לבע"ח לגבות את השבח ממנו כמו מאביו ומשום נעילת דלת שייך לתקן שיגבה מהן את השבח יותר ממקבל מתנה דלא שייך מידי לאב. תוס' בכורות נב ע"א ד"ה והאמר. ב. פי שנים. תוס' ב"מ טו ע"א ד"ה בע"מ. ג. דאינה ניזונית מכח שהיא בתה, דאפי' בת אחרים היתה ניזונית אם פסק עליה עם אשתו שהיא כבעלת חוב, אלא במזון הבנות שהוא תנאי ב"ד איירי. תוס' כתובות שם. ד. אביהן לו אותה קרקע. תוס' כתובות שם. ה. ואמר אם לא אפרענך עד זמן פלוני יהיה קרקע זה קנוי לך מעכשיו. תוס' כתובות שם. ו. דהתם ודאי השבח של יתומים דהוי. תוס' כתובות שם. ז. דהויא כמאן דגביא. תוס' כתובות שם. ח. התם. תוס' ב"מ שם. ט. [דכיון] דאית ביה חיותא מינכר טפי כדקטלא. ל"ש. י. וכל אחד כפול, והם. ר"ש. יא. וקאמר רב פפא נחלקה התיומת מהו, פירוש נפרד אחד מחבירו אותו הוצא העליון ודומה שהם ב' הוצין מהו, מי הוי שינוי. ר"ש. יב. לולב שאין לו תיומת כזה. ל"ש. יג. נר"ש: ונראה כפירש"י דנחלקה התיומת היינו עלה העליון אמצעי שעל השדרה ונסדקה, ומתוך פירושו משמע שאם לא נסדק העלה העליון עד השדרה שהוא מקום חיבורו דכשר. ועי' כסב"ת. יד. רוב העלין העליונים. תוס' סוכה כט ע"ב ד"ה נקטום. טו. אי נמי ניטלה אחת מן התיומת דבנקטם לא מיפסלה אא"כ נקטמו שתיהן. תוס' סוכה שם.